

НОВИНИ КНИГОВИДАННЯ ВІД ВИДАВНИЦТВА «ВІХОЛА»

Анна Радченко
канд. геол. наук,
головний редактор
ВД «Академперіодика» НАН України,
м. Київ

Нещодавно під час інтерв'ю *Дмитрові Гордону* (<https://www.youtube.com/watch?v=ZHuPeK-maXg>) *Олексій Арестович* сказав, що під час війни Україна не тільки показала Європі втрачений європейський світ і демократичні цінності, але й змінила на свою користь антропопопулю слов'янського світу у бік давньої столиці Київської Русі. Після війни неминуче постане величезний запит на відбудову на всіх рівнях культури та бізнесу, і Україна збиратиме усе те світле, пасіонарне й продуктивне. На думку Арестовича, саме це нині реалізується на рівні практичних кроків як вихід для Заходу й для пострадянського простору. Свідченням цих процесів він називає кількість заявок, поданих іноземцями з метою отримання громадянства України.

Отже, ми матимемо небачені досі волю, ресурси, потребу й можливості для розвитку архітектури, мистецтва, науки, логістики, освіти. І найціннішим ресурсом держави буде її молодь, на долю якої нині випали жакливі випробування. Наша молодь навіть під час війни має активний запит на навчання, прагнучі зрозуміти історію й знайти своє місце у новій реальності. Цікаво, що одними з найбільш відвідуваних лекцій (а я сліdkую за демократичною школою «Майбутні»), є лекції з психологічної підтримки у кризових станах. Діти намагаються зрозуміти, як їм підтримати дорослих, своїх рідних, чим допомогти їм вдома, у сховищі, в евакуації. Одна з відповідей — читати...

Удома ми під час повітряних тривог читаємо науково-популярні книги з різних напрямів знань, створені науковцями та блогерами, працівниками установ НАН України і закладів освіти і випущені київським видавництвом «Віхола» (<https://www.vikhola.com/>). За кілька днів до війни я на ковідну тисячу (наче у минулому житті, та й хто тепер думає про COVID?!) встигла купити кілька їхніх книжок. Цікаво написані й гарно оформлені, невеликого формату й обсягу, ці книги тепер прикрашають нашу вимушену бездіяльність.

Багато з книг «Віхоли» існують в аудіо- й електронному форматі, тож придбати їх легко можна й зараз.

«Усе, що ви знаєте про Ірландію, – правда, але...» – книга українського письменника *Максима Беспалова*, професійного мандрівника, який відвідав 70 країн світу. Це не просто щоденник подорожі, це – докладний маршрут, який дає змогу побачити сучасну Ірландію – красиву, живу, сувору й дещо романтичну, відчуті її теперішні успіхи й проблеми, зрозуміти історичний контекст її поступу.

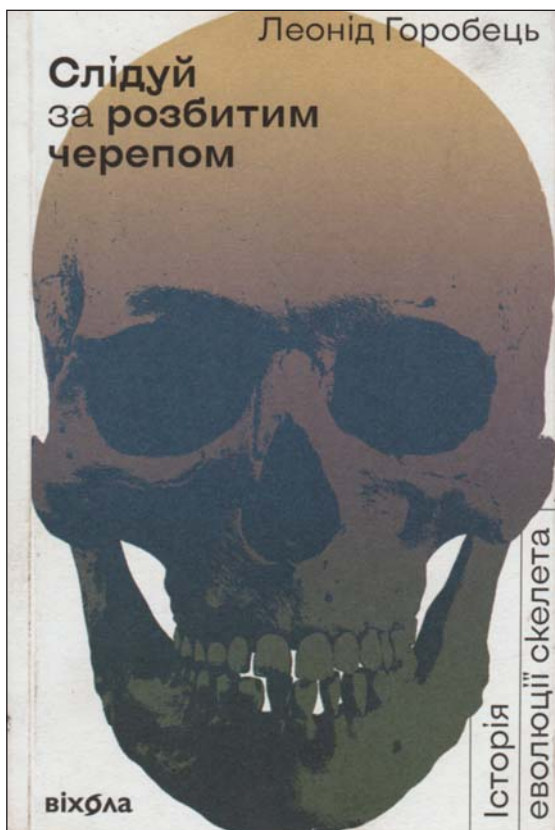
Своєю тривалою боротьбою за суверенітет Смарагдовий острів подібний до України: «Доля дала цьому острову божественну красу й некельне горе. Його історія послідовно закручується за спіраллю, наче це

безкінечний, розтягнутий на століття День байбака: міжчасся-трагедія, міжчасся-трагедія, міжчасся-трагедія». Послідовна політика відтворення своєї мови, дбайливе ставлення до місцевих традицій і культури, все-світньовідомі письменники, наприклад *Джеймс Джойс* і *Оскар Вайлд*, мури, що у містах розділяли осередки католиків і протестантів, добре відомі світовій кіноіндустрії ландшафти, як-от печера лорда Волдеморта, безліч сортів пива у повсюдних пабах, вік яких іноді перевищує 300 років, – це все Ірландія.

Надзвичайно сподобалась дотепна книга «Слідуй за розбитим черепом. Історія еволюції скелета» *Леоніда Горобця* – співробітника Національного науково-природничого музею НАН України і викладача в школі «Майбутні». Наріжна ідея книги на перший погляд парадоксальна: «можливість передребує потреби. Нам варто визначитись з потребою, а світобудова вкаже на можливість». Досліджуючи зміни у живій природі від «спільного пращура кабачків і Папи Римського», автор показує «варте подиву поєднання економічності й вигадливості творчих процесів природи. Нові життєві форми виникають не стільки за рахунок появи принципово нових утворів, скільки шляхом докорінної перебудови вже існуючих елементів».

І розуміння еволюційних процесів, яке «виникає тоді, коли дізнаєшся про можливості певного об'єкта, адже можливості передбачені властивостями», допомагає авторові передбачити можливі напрями зміни скелету сучасної людини: через зміни стибу життя ми відрізняємось не тільки від населення планети часів палеоліту, але й від людини XIX століття. Наприклад, збільшенням середніх показників зросту й маси тіла. Триста сторінок захопливої подорожі у часі від появи живої речовини до XXI століття читаються на одному диханні завдяки тонкому гумору, чудовим ілюстраціям й авторській майстерності *Леоніда Горобця*.

Ще одна з нових книг — «Прикладна палеонтологія» *Вадима Яненка*, також працівника Національного науково-природничого музею НАН України. Книга має чудовий підзаголовок «Динозаври, мамонти та їхні пригоди після вимирання», який вказує, що книга, окрім власне наукових відомостей з царини палеонтології, містить інформацію про «дослідників-палеонтологів, курйози, що відбувались у палеонтологічних лабораторіях, нові описи тварин минулого та інші "палеосмаколики"».

Книга, дещо смішлива й трохи хуліганська, а також надзвичайно насичена й динамічна, показує, що таке палеонтологія як наука та як вона розвивалась. Людей завжди цікавили викопані кістки, які вони намагались сортувати, складати і збирати, наче конструктор. Навіть приставляли голови одних тварин до хвостів інших, створюючи химерних чудовиськ. І лише нещодавно люди навчилися складати рештки правильно, із урахуванням їх можливостей руху й життя взагалі.

Поступово, із набуттям цих навичок, палеонтологи навчилися прив'язувати правильні рештки до певних кліматичних умов і певного часу, і тепер багато викопних тварин вказують нам, якою була планета в період їхнього життя та які корисні копалини могли тоді утворюватися.

Усі знають, що найбільше динозаврових кісток є в Монголії та Китаї. А чи є вони в Україні? Рештки двох скелетів динозаврів, знайдених в Україні, в Криму, були відправлені до музеїв Москви і Санкт-Петербурга. Можливо, тепер ці раритети повернуться в Україну, а в Криму нові покоління українських палеонтологів знайдуть нові рештки, які допоможуть детальніше вивчити територію нашої держави та її далеке минуле.

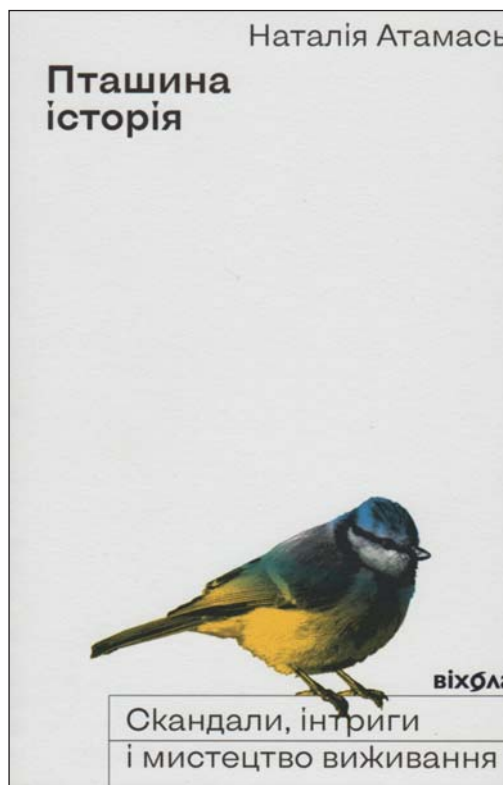

Провокативною й дуже самобутньою за композицією і стилем викладу видалась мені книга «**Медицина доказова і не дуже**» **Андрія Сем'янків** — блогера, відомого як MED GOblin. Він – кандидат медичних наук, лікар-практик, анестезіолог, навчав військових і цивільних медиків, брав участь у міжнародних клінічних дослідженнях. Автор розглядає популярні міфи про здоров'я та лікування, улюблені багатьма ліки та механізми їхньої дії, популярні тенденції та механізми ринку й реклами, які працюють у медицині, за допомогою наукового інструментарію, на основі результатів багатьох іноземних досліджень, оприлюднених у провідних світових профільних журналах.

Мабуть, тому основна ідея книги – не можна бути легковірним, не можна довіряти першому-ліпшому (й часто одному!) джерелу інформації. Усе треба перевіряти, порівнювати інформацію з різних джерел.

Але це не повинно відноситись до лікаря: якщо ви прийшли до фахівця – довіряйте йому, він точно знає більше. Якщо не довіряєте – шукайте іншого лікаря. А щоб читач не загубився в реальному світі «*диких методик, безглузких призначень і некомпетентних спеціалістів*», автор дає кілька слушних порад: «*Як зрозуміти, що призначений препарат – фуфломіцин?*», «*Як зрозуміти, що треба шукати іншого лікаря?*» та «*Що треба пам'ятати пацієнтам?*». Звісно, ви не станете після прочитання цієї книги фахівцем, але точно відчуєте себе мудрішим і здоровішим, а також заощадите купу грошей.

Наостанок про чудову й задержувату книгу «**Пташина історія. Скандали, інтриги і мистецтво виживання**» кандидатки біологічних наук, працівниці Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України **Наталі Атамась**. Побудована книга як повний пташиний рік і починається весною, у пору залицянь і шлюбів, потім описує літо, наповнене родинним життям і піклуванням про дітей, після чого настає осінь й зима, протягом яких треба берегти себе й докладати зусиль, щоб «дотягнути» до наступного року. Ця книга для її авторки – спроба відповісти на запитання: «*А на яких птахів і справді схожі мої співвітчизники? І чи є в нас із птахами взагалі щось по-справжньому спільне?*», адже «*щось спільне у нас точно є: сім'я, побудова стосунків, турбота про дітей, чуття своєї хати та своєї землі*»... Надзвичайно важливі нині для всіх українців риси.

Тож запрошую усіх долучатися до кола шанувальників науково-популярної літератури, збагачувати свій світогляд, набувати нових знань. У пригоді тут стануть прекрасні книги видавництва «Віхола», з малою частиною яких я спробувала ознайомити вас на цих сторінках.

Нещодавно національна книжкова платформа Yakaboo запропонувала вітчизняній книжковій спільноті надати українцям свої книжки для безкоштовного читання у мобільному додатку. І нині вже 50 видавництв та авторів відкрили доступ для безкоштовного читання електронних та аудіокниг (<https://www.yakaboo.ua/ua/promotions/pro-mo/index/id/5397/>). Є серед них і «Віхола». Також нагадую, що 23 книги з науково-популярного проекту НАН України «Наука для всіх» наявні у відкритому доступі: https://akademperiodyka.org.ua/uk/category/books/science_for_all/. ■